

2008

Doc: Voorstel

Jos Speybrouck

Spinolarei 9 b
8000 Brugge

Tel.: + 32 498 103 194
jos.speybrouck@telenet.be

STUDIE
OVER DE
ANNULERING
BIJ
REISCONTRACTEN
EN DE
ANNULERINGSVERZEKERING

Gelet op de *raadpleging* d.d. 19 september 2007 van de markt (artikel 17 §2, van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten);

Gelet op onze *offerte* d.d. 18 oktober 2007 in het kader van de opdracht voor aanneming van diensten;

Gelet op de *overeenkomst* d.d. 9 januari 2008 tussen dhr. Regis Massant, directeur van de stafdienst “Budget en Beheerscontrole” van de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie en dhr. Jos Speybrouck;

Gelet op de *bijeenkomsten* d.d. 11 april 2008, 23 september 2008 en 16 oktober 2008 met de begeleidingscommissie. Er werd aan de leden van de begeleidingscommissie een studie voorgesteld van de problemen m.b.t. de reisopzeg en de reisopzegverzekering (DOC: studie).

* *
*

Samen met de leden van de begeleidingscommissie werd gezocht naar mogelijke antwoorden.

In dit werkdocument worden de antwoorden verder uitgewerkt (DOC: voorstel).

De oplossingen worden steeds gerealiseerd middels een beperkte bijsturing van de huidige reiscontractenwet (RCW¹).

* *
*

De aanpassingsvoorstellen in onderhavig document zijn niet van die aard dat ze de reiscontractenwet helemaal omgooien. Het betreft enkele reparaties in het licht van de gevoerde studie (DOC: studie). Ze liggen allen in het verlengde van ons verbintenissen- en consumentenrecht en kwamen vaak al tot uiting in rechtspraak en rechtsleer. Ook worden de aanpassingsvoorstellen soms ondersteund door inzichten uit de ons omringende landen. De aanpak in de praktijk, zoals die dagelijks door reisorganisatoren wordt beoefend, schijnt eveneens te wijzen op een evolutie in de richting van sommige voorstellen.

Door deze inzichten echter duidelijk te verankeren in de reiscontractenwet worden andere interpretaties en handelwijzen voortaan uitgesloten en bekomen alle betrokkenen rond de opzegproblematiek een duidelijker wettelijk kader.

---

¹ Wet 16 februari 1994, tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, “reiscontractenwet”, B.S. 1 april 1994.

Hierna worden de voorstellen gepresenteerd in de volgorde waarin ze in de RCW aan bod komen:

1. Verbod op (inclusieve) reisverzekeringen in reispakket
2. Opzegrecht zonder opzegvergoeding: duidelijkheid over enkele kosteloze opzegrechten in reiscontract
  - 2.a. bij overmacht(dreiging) vóór afreis
  - 2.b. bij overmacht tijdens reis
3. Opzegrecht met opzegvergoeding: duidelijkheid over de opeisbaarheid van de opzegvergoedingen

1. Verbod op (inclusieve) reisverzekeringen in reispakket

WIJZIGINGSVOORSTEL:

[HOOFDSTUK I. - Definities en toepassingsgebied]

Artikel 1. Voor de toepassing van deze wet moet worden verstaan onder :

1° Contract tot reisorganisatie : de overeenkomst waarbij een persoon zich in eigen naam jegens een andere verbindt, om tegen betaling van een totaalprijs, ten minste twee van de volgende drie diensten :

a) vervoer,

b) logies,

c) andere niet met vervoer of logies verband houdende toeristische diensten die niet bijkomstig zijn ten opzichte van het vervoer of het logies,

in een door hem en/of door een derde van tevoren georganiseerde combinatie te leveren, voor zover de diensten een overnachting behelzen of zich uitstrekken over een tijdspanne van meer dan vierentwintig uur. **Reisverzekeringen kunnen niet beschouwd worden als diensten in de zin van artikel 1, 1° c).**

Deze verzekeringsovereenkomsten kunnen enkel facultatief aan de reiziger worden aangeboden.

Afzonderlijke facturering van diverse onderdelen van eenzelfde combinatie bevrijdt de reisorganisator of -bemiddelaar niet van de verplichtingen vervat in deze wet;

HUIDIGE SITUATIE:

+ ONDUIDELIJKHEID OF EEN INCLUSIEVE REISVERZEKERING IS TOEGELATEN: Reisverzekeringen worden op de Belgische markt in allerlei vormen aangeboden. Zo zijn er jaarpolissen en tijdelijke polissen. Die laatste worden enkel voor één bepaalde reis gesloten. Er zijn polissen die slechts één risico (bijvoorbeeld annulering) dekken en er zijn combinatiepolissen die meerdere reisrisico's dekken (bijstand (assistance, personen en/of voertuigen), bagage (reisgoed), reisongevallen (lichamelijke ongevallen)). De reisverzekeringen worden zowel geproduceerd door gespecialiseerde 'reisverzekeraars' als door allround verzekeringsmaatschappijen. Reisverzekeringen worden aan de man gebracht via allerhande tussenpersonen: verzekeringsmakelaars, banken/verzekeraars, reisbemiddelaars en reisorganisatoren.

Soms wordt door de reisorganisator in het reispakket ook een reisverzekering opgenomen. Het betreft dan meestal een beperkte annuleringsverzekering van een reisverzekeraar. De sector spreekt in dit geval over een 'inclusieve reisverzekering'. Eerst gaan we na of deze praktijk de wettelijke toets kan doorstaan. Navolgend beoordelen we de wenselijkheid van een dergelijke verkooppraktijk.

Toegelaten als derde component van een reispakket?

Een reispakket is een geïntegreerde aanbieding² waarbij drie soorten toeristische diensten aan elkaar gekoppeld worden: vervoer/ logies, mét eventueel nog een andere toeristische dienst. Dit alles in een verhouding zoals bepaald in artikel 1, 1° RCW(minstens 2/3). Over de inhoud die kan gegeven worden aan die derde component bestaat onduidelijkheid. Zo stelt zich de vraag of een reisverzekering beschouwd kan worden als een dergelijke 'toeristische dienst die niet bijkomstig is ten opzichte van het vervoer of het logies'.

Indien deze vraag positief wordt beantwoord dan kan er volgens de huidige tekst van de wet, niets worden ingebracht tegen een inclusieve reisverzekering. Omdat de wetgever zelf niet op deze vraag geantwoord heeft en de voorbereidende werken evenmin duidelijkheid brengen, werd deze vraag zowel in België als in Frankrijk aan de rechterlijke macht voorgelegd. Dit leverde twee verschillende uitspraken op:

- De Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel beantwoordde deze vraag positief en argumenteerde als volgt: *"Het aanbieden van een reis met inbegrip van een annulatieverzekering is ongetwijfeld volledig ingeburgerd bij het reizigerspubliek en een sinds lang ruim verspreid en vast gebruik geworden in de reissector. In die zin kan het zelfs als een toeristische dienst worden beschouwd."*³ Tegen deze uitspraak werd geen hoger beroep aangetekend.

- Het Hof van Cassatie in Frankrijk beantwoordde dezelfde vraag negatief en baseerde zich rechtstreeks op de definitie van een reispakket zoals die wordt gegeven in art. 2, 1° van de pakketreisrichtlijn⁴. Naast logies en/of vervoer kan een volgende dienst van

² SPEYBROUCK J., 'Recente tendensen in de reissector over handelspraktijken én over reiscontracten', in X, Een reis door het recht – Reisrecht anders bekeken, Jura Falconis Libri, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, p. 28.

³ Voorzitter Kh. Brugge (D. Vercruysse), Federatie voor Verzekerings- en Financiële tussenpersonen FvF/Jetair NV, 5 juni 2003, *niet- gepubliceerd*.

⁴ Richtlijn E.E.G. nr. 90/314, 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, verder 'pakketreisrichtlijn' genoemd, P.B. 23 juni 1990, nr. L 158/59

het pakket deel uitmaken: *'niet met vervoer of logies verband houdende toeristische diensten die een significant deel van het pakket uitmaken'*. Volgens het Franse Hof van Cassatie is het duidelijk dat een reisverzekering niet als zodanig kan worden beschouwd. Het Hof herneemt de argumentatie van de eerste rechters: *"aux motifs adoptés des premiers juges, que la société Lagrange Voyages France imposait dans ses conditions générales, la souscription d'assurance annulation- assistance sachant que selon la définition de la directive CEE du 13 juin 1990, le forfait comporte deux des trois éléments suivants: transport, logement, autres services touristiques non accessoires au transport ou au logement et représentant une part significative dans le forfait ; que les assurances susvisées ne sont pas des éléments constitutifs du forfait et ne peuvent être souscrites que de manière facultative ; que la spécificité du produit est d'inclure des assurances qui se doivent, aux termes de la réglementation, d'être facultatives de sorte que la prévention est établie."*⁵

Het Franse Hof van Cassatie stelt hierbij onomwonden, dat een annuleringsverzekering geen toeristische dienst is als bedoeld in de richtlijn.

Toegelaten als koppelaanbod?

Een tweede onduidelijkheid bestaat over de vraag of een verplichte reisverzekering een toegelaten koppelaanbod uitmaakt of niet. De Voorzitter te Brugge schijnt hierop bevestigend te antwoorden waar Hij verwijst naar *'een sinds lang en ruim verspreid gebruik'* (zie citaat, supra). Wellicht is het de bedoeling van deze passus ze te laten gelijklopen met het bepaalde in artikel 56, 3° WHPC. Dit artikel laat immers een gezamenlijk aanbod toe voor *'kleine door de handelsgebruiken aanvaarde producten of diensten'*. Eveneens zou men kunnen betogen dat een verplichte reisverzekering geoorloofd is omdat het *'diensten betreft die een geheel vormen'* (art. 55, 2° WHPC), één geheel met het reispakket. Dit laatste argument kan dan weer worden tegengesproken indien we aannemen dat een reisverzekering niet als een wezenlijke component van een reispakket kan worden beschouwd, en er aldus geen deel van kan uitmaken (zie supra).

In Frankrijk oordeelde het Hof van Cassatie dat de specificiteit van het verzekeringsproduct vereist dat ze facultatief wordt aangeboden zodat er voldoende voorzorg (voorafgaandelijke aandacht) aan kan worden besteed (zie citaat, supra, laatste zin). Dit laatste punt komt ook overeen met de verplichting in de pakketreisrichtlijn om informatie te verstrekken *'over het facultatief aangaan van een verzekeringsovereenkomst die de kosten in verband met annulering door de consument dekt'*⁶. De verplichting om in elk geval informatie te verstrekken over een facultatieve verzekering is maar nuttig indien er nog geen verzekering in het aanbod aanwezig is. Door deze informatie over een 'facultatieve verzekering' verplicht te maken, geeft de Europese wetgever impliciet te kennen dat een verplichte inclusieve verzekering niet aan de orde is.

Tevens moeten we opmerken dat het Belgische principeverbod op een gezamenlijk aanbod steeds meer onder Europese druk komt te staan. Zo wordt art. 54 e.v. W.H.P.C. in strijd geacht met de EU- richtlijn d.d. 11 mei 2005 over oneerlijke handelspraktijken én als een inbreuk op de vrijheid van dienstverrichtingen. Europa vindt een algemeen verbod op koppelaanbiedingen buiten proportie met het doel: de consument te beschermen. Een bijzonder en specifiek verbod, zoals het hierna zal worden voorgesteld, kan daarentegen wel. Hierover zegt de Advocaat- Generaal bij het Europees Hof van Justitie het volgende:

⁵ Cour de Cassation (Fr.), 12 juin 1995, n° de pourvoi : 94-82984, Toumieux/ Colon, Bul 1995, n° 212, 581.

⁶ Artikel 4. 1. b) iv) Pakketreisrichtlijn.

(130). Une analyse différenciée est d'autant plus nécessaire que, comme nous l'avons précédemment exposé, toute offre conjointe ne peut pas être qualifiée de pratique commerciale déloyale. C'est pourquoi seule peut correspondre au principe de proportionnalité une disposition qui met amplement en valeur la libre prestation de services et n'interdit que des pratiques dommageables du point de vue de la protection des consommateurs. Or, cette approche libérale est contredite par une disposition telle que celle de l'article 54 de la loi belge, en ce que cette disposition prévoit une interdiction de principe des offres conjointes et ne permet que des types d'offres de cette nature énumérés de manière exhaustive.

(...)

(133 - Conclusion) *Eu égard aux considérations qui précèdent, nous proposons à la Cour de justice de répondre aux questions préjudicielles dans les termes suivants :*

La directive 2005/29 du Parlement européen et du Conseil relative aux pratiques commerciales déloyales ainsi que l'article 49 CE, relatif à la libre prestation de services s'opposent à une disposition nationale telle que l'article 54 de la loi belge du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur qui — exception faite des cas énumérés de façon exhaustive dans la loi — interdit toute offre conjointe d'un vendeur à un consommateur et dans le cadre de laquelle l'acquisition, gratuite ou non, de produits, de services, de tous autres avantages, ou de titres permettant de les acquérir est liée à l'acquisition d'autres produits ou services, même identiques, et ce quelles que soient les circonstances de l'espèce et en particulier sans prendre en compte l'influence que l'offre visée peut exercer sur le consommateur moyen et sans se préoccuper du point de savoir si, dans les circonstances concrètes de l'espèce, cette offre doit être considérée comme allant à l'encontre de l'obligation de diligence professionnelle ou des pratiques commerciales loyales⁷.

Besluit: De huidige situatie is dus allerminst duidelijk: de wetgeving is onduidelijk en in de rechtspraak komen uiteenlopende inzichten naar voor. Deze verschillen hebben zowel betrekking op de vraag: (1) of een inclusieve verzekering kan beschouwd worden als een bestanddeel van een reis pakket, als op de vraag (2) of het hier al dan niet een geoorloofde koppelaanbieding betreft. Wat deze laatste vraag aangaat, wordt de analyse verder nog bemoeilijkt door de onzekerheid of het algemene verbod ex art. 54 WHPC al dan niet in strijd is met de Europese regelgeving. Op deze vraag werd recentelijk bevestigend geantwoord door de Advocaat- Generaal bij het Europees Hof. De Advocaat – Generaal stelt in haar advies evenwel ook dat een specifiek verbod wél kan indien het verbod *in concreto* proportioneel is met het doel de consument te beschermen. Hierna zullen we argumenteren ten voordele van een dergelijk specifiek verbod ter wille van de consumentenbescherming.

---

⁷ Conclusie van de Advocaat – Generaal, Mme Verica Trstenjak, d.d. 21 oktober 2008, zaak C-261/07, VTB-VAB NV tegen Total Belgium NV en Galatea BVBA tegen Sanoma Magazines Belgium NV, prejudiciële vraag van de Rechtbank van koophandel te Antwerpen, zie <http://curia.europa.eu/fr>. Op datum van de redactie van dit document (doc: voorstel) is er nog geen uitspraak van het Hof voorhanden.

BEOOGDE SITUATIE:

Onderhavig voorstel wil de verplichte (inclusieve) reisverzekering verbieden. Momenteel geldt er onduidelijkheid over de toelaatbaarheid. Zowel de wetgeving als de huidige rechtspraak biedt geen eenduidig houvast (zie supra).

Met de eerste toevoeging '*Reisverzekeringen kunnen niet beschouwd worden als diensten in de zin van artikel 1, 1° c)*', kunnen reisorganisatoren de aanwezigheid van verplichte verzekeringen niet langer legitimeren onder verwijzing naar artikel 1, 1° c) van de RCW. Met de tweede zin van de toevoeging '*Deze verzekeringsovereenkomsten kunnen enkel facultatief aan de reiziger worden aangeboden*', wordt deze legitimatie ook verhinderd onder verwijzing naar de wettelijk toegelaten koppelaanbiedingen. Bovendien lijkt het ons geraadzaam om dit ook met even zoveel woorden uitdrukkelijk in de reiscontractenwet zelf in te schrijven. Mocht de reglementering van het gezamenlijk aanbod uit de handelspraktijkenwetgeving verdwijnen, dan is het gelet op de hierna weergegeven argumenten toch geraadzaam dat een reisverzekering niet op een dwingende manier gekoppeld wordt aan een reisprestatie.

Naast de redenen van juridische aard zoals deze die hierboven werden aangehaald naar aanleiding van de bespreking van het arrest van het Franse Hof van Cassatie, heeft de inclusieve annuleringsverzekering bij een pakketreis, de volgende in het oog springende nadelen:

- kwaliteitsnadeel:

De inclusieve reisverzekeringen zijn de mindere producten in vergelijking met de facultatieve reisverzekeringen. Naast een beperktere lijst met gedekte risico's wordt bij de inclusieve verzekeringen vooral het verzekerde bedrag erg beperkt, ongeacht de betaalde reissom (tevens wordt steeds voorzien in een vrijstelling)⁸.

- keuzebeperking:

Als een minder product verplicht is in de aanschaf dan wordt de vrije keuze van de consument wat dit item betreft uitgesloten. Hij moet dan gewoon een product aanvaarden dat niet blootstaat aan een eigen afweging van de diverse aanbiedingen maar dat hem gewoon wordt opgedrongen.

- concurrentieverstoring:

Doordat inclusieve reisverzekeringen aan de consument een zeker gevoel van veiligheid bieden ('*we zijn toch verzekerd*'), wordt de consument evenredig met dit gevoel ervan weerhouden om een andere en betere verzekering te boeken. Het is immers altijd jammer om iets bij te moeten betalen voor iets dat, zij het dan zelfs maar in zekere mate, al in het pakket begrepen zit. Hierdoor verkleint het mindere product de verkoopskansen van het betere product.

---

⁸ Bijvoorbeeld : maximaal verzekerd bedrag (bij Thomas Cook & Jetair: €625, bij Sunjets: €750); franchise (bij Thomas Cook: € 25 p.p., bij Jetair: € 20 p.p. + € 10 dossierkosten p.p. , bij Sunjets: € 50 p.p. + € 10 dossierkosten p.p.).

- deontologische moeilijkheid als reisbemiddelaar:

Men wordt als reisbemiddelaar verplicht een product te verkopen van mindere kwaliteit dat vaak niet tegemoetkomt aan de wensen van de klant. Van een bemiddelaar mag worden verwacht dat hij zijn klanten in contact brengt met betrouwbare producten en dat hij minder betrouwbare producten moet kunnen afraden aan de klant. Dit houdt ook verband met zijn specifieke raadgevingsplicht (art. 22 RCW).

- deontologische moeilijkheid als verzekeringsagent:

Veel reisbemiddelaars zijn bij de CBFA ingeschreven als verzekeringsagent. Bij inclusieve verzekeringen kunnen zij de klant slechts sturen naar het mindere product. Door het verzekeringsproduct uit het contract tot reisorganisatie te lichten, krijgt de agent de mogelijkheid de klant te sturen naar het betere product en kan hij tevens rekening houden met de voorkeur van deze laatste.

- structurele totstandkoming van situaties van onderverzekering:

Doordat in alle bestudeerde inclusieve verzekeringen de dekking beperkt wordt tot een bedrag van +/- € 625 per persoon, brengt men de reiziger bijna automatisch in een situatie van onderverzekering. Zelfs al wordt hierbij de evenredigheidsregel (art. 44 LVOW) door de polis uitgesloten, dan nog wordt de consument - en dit voor alle reizen waarvan de reissom hoger is dan het aangegeven bedrag - de jure gebracht in een situatie van onderverzekering. De consument die dacht verzekerd te zijn, blijft hierdoor gefrustreerd achter als naderhand blijkt dat hijzelf nog een veelvoud van de annuleringskost dient te betalen, bovenop de beperkte tussenkomst die door de verzekeraar geboden wordt.

- onvermijdelijke toename van aantal dubbele verzekeringen:

+ Wellicht gepaard gaande met de evoluties in het vakantiedrag van de Belgen⁹, wordt ook een verschuiving in de markt opgemerkt naar de verkoop van meer jaarpolissen. Een consument die al over een jaarpolis beschikt, wordt hierdoor gedwongen in een situatie van dubbele verzekering. Hij betaalt dan tweemaal voor eenzelfde soort dekking. Zo hij die situatie van dubbele verzekering wil vermijden, dan moet hij de betere polis opzeggen.

+ Indien de consument niet over een jaarpolis beschikt, en toch goed verzekerd wil zijn, dient hij nog een facultatieve verzekering te nemen. Als hij geheel vrij een dergelijke verzekering kiest, komt ook hij in een situatie van dubbele verzekering terecht. In ieder geval zal hij ook in die situatie voor een gedeelte van de risico's en dekkingen, dubbel verzekerd zijn met de inclusieve verzekering.

* *

---

⁹ We wijzen hierbij op de toename van de nettovakantieparticipatie (van 47,9 % in 1982 tot 63,2 in 63,3 %) der Belgen, evenals op de verdubbeling van het aantal buitenlandvakanties over dezelfde periode. X, Reisgedrag van de Belgen in 2006, Deel 1: synthese en langetermijntrends in het vakantiedrag in de periode 1982 – 2006, juli 2007, WES, onderzoek en advies, p. 9 & 14.

*

Door deze dwingende koppeling te doorbreken, verkrijgt de consument terug haar keuzevrijheid en zal als gevolg van deze keuzevrijheid, de betere verzekeringen de mindere basisverzekeringen concurrentie kunnen aandoen. Met als resultaat dat de consument vrij, en zonder gevaar van op een dubbele manier verzekerd te zijn, voor een betere verzekering op maat van zijn behoeften kan kiezen.

2. Opzegrecht zonder opzegvergoeding: duidelijkheid over enkele kosteloze opzegrechten in het reiscontract

De mogelijkheid tot opzeg van het reiscontract werd in het Belgische reisrecht niet op een consistente manier geregeld.

Dit komt vooral tot uiting in situaties van overmacht.

Zo beschikt de reisorganisator in een dergelijke situatie *vóór afreis* over een duidelijk geregeld opzegrecht (art. 14 RCW). Of de reiziger ook over een opzegrecht beschikt in geval van overmacht *vóór* afreis is evenwel niet duidelijk (art. 13 RCW).

Indien de overmacht zich voordoet *tijdens de reis* dan is er in de wet sprake van een annuleringsrecht voor de reisorganisator en voor de reiziger. Dit annuleringsrecht wordt geregeld in artikel 15 RCW. Enkel is het op grond van dit bestaande artikel niet duidelijk wat de concrete gevolgen zijn van die eventuele opzeg door de reisorganisator of door de reiziger. Heeft de reiziger dan recht op een kosteloze repatriëring? Heeft de reiziger recht op terugbetaling van het reisgeld, pro rata van de niet- genoten vakantiedagen en de gederfde prestaties? Het antwoord op deze beide vragen wordt niet - of minstens niet op een duidelijke wijze - gegeven door de bestaande reiscontractenwet.

In het schema hierna geven we deze situatie beknopt weer. De ruimtes die in het grijs werden gearceerd betreffen de zones waar de rechtszoekende in de huidige wet nog in het duister tast.

Wat in deze zones werd ingeschreven maakt het voorwerp uit van het huidige wetsvoorstel.

i.g.v. overmacht	annuleringsrecht	Gevolg (algemeen)	Gevolg (concreet)
Vóór afreis (art. 13 & 14 RCW)	Kosteloos annuleringsrecht voor reisorganisator	Terugbetaling zonder bijkomende schadevergoeding	<ul style="list-style-type: none"> • Terugbetaling reisgeld: ja • Annuleringskosten te betalen door reiziger: neen • Schadevergoeding tvv reiziger: neen
	Kosteloos annuleringsrecht voor reiziger (Ook bij overmachtsdreiging)	Terugbetaling zonder bijkomende schadevergoeding	<ul style="list-style-type: none"> • Terugbetaling reisgeld: ja • Annuleringskosten te betalen door reiziger: neen • Schadevergoeding tvv reiziger: neen
Tijdens de Reis (art. 15 RCW)	Kosteloos annuleringsrecht voor reisorganisator/ reiziger	Terugbetaling van niet-geleverde prestaties, zonder bijkomende schadevergoeding	<ul style="list-style-type: none"> • Terugbetaling reisgeld: ja, pro rata niet- genoten vakantiedagen + gederfde prestaties • (Annuleringskosten te betalen door reiziger: niet van toepassing) • Schadevergoeding tvv reiziger: neen • Kosteloze repatriëring: ja

2.A. DUIDELIJKE OPZEGREGELING IN REISCONTRACT BIJ OVERMACHT(DREIGING) VÓÓR AFREIS

WIJZIGINGSVOORSTEL:

[Afdeling 2. - Uitvoering van het contract tot reisorganisatie]

[Onderafdeling 1. - Niet-uitvoering van de reis of wijziging op een wezenlijk punt ~~door de reisorganisator~~]

Art. 13. § 1. Indien, vóór de aanvang van de reis, een van de wezenlijke punten van het contract niet kan worden uitgevoerd, dient de reisorganisator de reiziger zo spoedig mogelijk, en in elk geval vóór de afreis, daarvan op de hoogte te brengen en hem in te lichten over de mogelijkheid het contract te verbreken zonder kosten, tenzij hij de door de reisorganisator voorgestelde wijziging aanvaardt.

De reiziger dient zo spoedig mogelijk, en in elk geval vóór de afreis, de reisbemiddelaar of de reisorganisator van zijn beslissing in kennis te stellen.

~~Zo de reiziger kiest voor de verbreking moet hij binnen de dertig dagen de bedragen terugbetaald krijgen die hij reeds betaalde.~~

Zo de reiziger de wijziging aanvaardt, dient er een nieuw contract of een bijvoegsel bij het contract te worden opgesteld waarin de aangebrachte wijzigingen en de invloed daarvan op de prijs worden medegedeeld.

~~Zo de reiziger de wijziging niet aanvaardt, mag hij de toepassing vragen van artikel 14.~~

~~§2. Zo de reiziger de wijziging niet aanvaardt, kan hij, in voorkomend geval, aanspraak maken op een schadeloosstelling.~~

~~§3. De regeling zoals voorzien in § 1 is eveneens van toepassing indien zich, vóór de aanvang van de reis, een situatie van overmacht aanbiedt of aankondigt die de uitvoering van de reis onmogelijk maakt of dreigt onmogelijk te maken. Het negatieve reisadvies van de Belgische overheid of van een lidstaat van de E.E.R. is hierbij een bepalende factor en dit voor alle reizen met vertrek binnen de dertig dagen.~~

[Afdeling 3. – Strafbepalingen]

Art. 33. Zij die de bepalingen overtreden van de artikelen 5, 7, 9, eerste lid, 10, 11, 12 en 23, ~~en de termijn van dertig dagen als bepaald in de artikelen 13 § 1 en 14 § 1~~, evenals de bepalingen van de besluiten die genomen zijn ter uitvoering van de artikelen 39 en 41 van deze wet, worden gestraft met geldboete van 250 tot 10.000 euro's.

Met geldboete van 500 tot 20.000 euro's worden gestraft, zij die te kwader trouw de bepalingen van artikel 4 van deze wet overtreden.

HUIDIGE SITUATIE:

In de artikelen 13, 14 en 15 RCW worden enkele wettelijke draaiboeken ontwikkeld die de reisorganisator moeten toelaten om te gaan met specifieke contractsmoeilijkheden. Zo behandelt art. 13 RCW de vraag wat er moet gebeuren als de reisorganisator vóór afreis (en uiteraard na boeking) aankijkt tegen een wezenlijke wijziging. Hoe dient dan de communicatie te gebeuren en welke rechten heeft de reiziger? In artikel 14 RCW wordt de situatie behandeld waarbij de reisorganisator vóór afreis beslist de reis af te gelasten. En in artikel 15 RCW wordt gekeken naar de gebrekkige uitvoering tijdens de reis. In een schema kunnen we dit als volgt voorstellen:

Probleemtijdstip	RCW	Situatie	Wettelijke verplichting(en)
Vóór afreis	art. 13	Gebrekkige uitvoering	Mededelingsplicht + Inlichten over wijziging & Opzegmogelijkheid (eventueel: schadevergoeding)
	art. 14	Niet- uitvoering	Keuzerecht: - alternatief - opzeg (eventueel: schadevergoeding)
Tijdens reis	art. 15	Gebrekkige uitvoering	Passende en kosteloze alternatieven (eventueel: schadevergoeding en/of terugvlucht)

De regeling in art. 13 RCW zullen we hier bespreken. Artikel 13 treedt in werking, indien, vóór afreis, blijkt dat *‘een van de wezenlijke punten van het contract niet kan worden uitgevoerd’*. Het draaiboek bestaat vervolgens uit: de verplichting te communiceren, de mogelijkheid tot het voorstellen van een alternatief, een kosteloos opzegrecht voor de reizigers en een mogelijkheid tot het bekomen van schadevergoeding.

* *

*

+ ONDUIDELIJKHEID OF ART. 13 RCW OOK VAN TOEPASSING IS BIJ OVERMACHT: De centrale vraag hierbij is te weten of dit artikel ook van toepassing is op situaties van overmacht of i.g.v. overmachtsdreiging. Immers in een dergelijke situatie wordt eveneens *'een van de wezenlijke punten van het contract niet uitgevoerd'*, of minstens ernstig bedreigd. Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn als een comfortabele strandvakantie plots in een gevarenzone zou komen te liggen.

De pakketreisrichtlijn (art. 5), noch de Belgische reiscontractenwet (art. 13) bieden op deze vraag een duidelijk antwoord.

In de ons omringende landen hebben Frankrijk, Nederland en Duitsland wél voorzien in een regeling voor die situaties. Steeds wordt dan aan de reiziger een zelfstandig en kosteloos opzegrecht gegund:

+ Frankrijk

Art. 101 - *Lorsque, avant le départ, le respect d'un des éléments essentiels du contrat est rendu impossible par suite d'un événement extérieur qui s'impose au vendeur, celui-ci doit le plus rapidement possible en avertir l'acheteur et informer ce dernier de la faculté dont il dispose soit de résilier le contrat, soit d'accepter la modification proposée par le vendeur. Cet avertissement et cette information doivent être confirmés par écrit à l'acheteur, qui doit faire connaître son choix dans les meilleurs délais. Lorsqu'il résilie le contrat, l'acheteur a droit, sans supporter de pénalités ou de frais, au remboursement de la totalité des sommes qu'il a versées.* Frans Toerismedecreet (15 juli 1994)

+ Nederland

Art. 503, 3° - *Indien de reiziger opzegt wegens een niet aan hem toe te rekenen omstandigheid, heeft hij recht op teruggave of kwijtschelding van de reissom of, indien de reis reeds ten dele is genoten, een evenredig deel daarvan.* Nederlands Burgerlijk Wetboek

+ Duitsland

Art 651 J - *Kündigung wegen höherer Gewalt: Wird die Reise infolge bei Vertragsabschluss nicht voraussehbarer höherer Gewalt erheblich erschwert, gefährdet oder beeinträchtigt, so können sowohl der Reiseveranstalter als auch der Reisende der Vertrag allein nach Massgabe dieser Vorschrift kündigen.* Vervolgens wordt doorverwezen naar het artikel dat bepaalt: *'Wird der Vertrag gekündigt, so verliert der Reiseveranstalter den Anspruch auf den vereinbarten Reisepreis'*. Duits Burgerlijk Wetboek

In die drie ons omringende landen wordt aan de consument steeds een opzegrecht gegund in geval zich vóór afreis *'un événement extérieur'*, *'een niet aan hem toe te rekenen omstandigheid'* of een *'nicht voraussehbarer höherer Gewalt'* voordoet, waardoor het

reiscontract – zoals in de Duitse situatie - ‘*erheblich erschwert, gefährdet oder beeinträchtigt*¹⁰’ wordt.

Het huidige artikel 13 RCW lijkt zich niet uit te spreken ten gunste van een kosteloos opzegrecht voor de reizigers in geval van overmacht vóór afreis. Bovendien kan uit de betiteling boven artikel 13 misschien zelfs afgeleid worden dat dit artikel niet toepasselijk is op situaties van overmacht, of bij overmachtsdreiging. De betreffende onderafdeling vermeldt immers als kop ‘*Niet- uitvoering van de reis of wijziging op een wezenlijk punt door de reisorganisator*’. Bij overmacht of overmachtsdreiging gaat het natuurlijk over een situatie die niet kan toegerekend worden aan de reisorganisator. Op basis van deze redenering kunnen we in het huidige artikel 13 RCW geen antwoord vinden op die prangende vraag: heeft de reiziger vóór afreis een kosteloos opzegrecht i.g.v. overmacht.

Het antwoord op die vraag kan wel afgeleid worden uit artikel 16 RCW. Artikel 16 bepaalt: “*De reiziger kan te allen tijde het contract geheel of gedeeltelijk verbreken. Indien de reiziger het contract verbreekt wegens een aan hem toe te rekenen omstandigheid, vergoedt hij de schade die de reisorganisator en reisbemiddelaar lijden ten gevolge van de verbreking. De schadevergoeding kan ten hoogste eenmaal de prijs van de reis bedragen.*”

Deze bepaling geeft aan de reisorganisator het recht om in een annuleringskost te voorzien indien de reiziger opzegt ‘*wegens een aan hem toe te rekenen omstandigheid*’. *A contrario*-redenerend kan er evenwel geen annuleringsvergoeding worden opgeëist indien de reiziger annuleert in geval een ‘*omstandigheid niet aan de reiziger kan worden toegerekend*’. Hieruit volgt dat, wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een ‘*ontoerekenbare onmogelijkheid*’, wat tot het wezen behoort van een overmachtsituatie, dan is de contractueel bepaalde annuleringsvergoeding niet opeisbaar.

Trouwens deze opvatting die kan worden afgeleid uit artikel 16 RCW komt bovendien geheel overeen met het bepaalde in artikel 32, 10° WHPC Volgens deze bepaling is een beding nietig indien ‘*zelfs bij overmacht, het de consument niet toegestaan wordt de overeenkomst te ontbinden dan tegen betaling van een schadevergoeding*’.

In de rechtspraak vinden we eveneens twee uitspraken terug die een opzegrecht toekennen aan de reiziger bij overmacht vóór afreis. De eerste uitspraak dateert nog van vóór de reiscontractenwet:

- Vred. Brussel 8 november 1974, *T. Vred.* 1975, 141, geciteerd in Toerismecodex 2007 - 2009, p. 207. De rechter gunt de reiziger een opzegrecht op basis van het gemeen recht i.g.v. bewezen overmacht. Dienvolgens veroordeelt hij de reisorganisator tot de terugbetaling van de reisgelden (zonder verdere schadevergoeding).

De tweede uitspraak leidt het opzegrecht terecht af uit het artikel 16 RCW:

- Geschillencommissie Reizen 2 december 1999, *D.C.C.R.* 2001, nr. 50, geciteerd in Toerismecodex 2007 - 2009, p. 250. Het college gunt de reizigers een opzegrecht bij bewezen overmacht en geeft duidelijk weer aan welk 'voorwaardencomplex' het begrip 'overmacht' dient te voldoen. Vervolgens besluit het College tot terugbetaling van de reisgelden¹¹.

¹⁰ ‘beduidend wordt verzwaard, in gevaar wordt gebracht of verhinderd wordt’

¹¹ “*Indien er een oorlogssituatie, een opstand, noodweer e.d.m. bestaat of dreigt te ontstaan in het land van de reisbestemming, kan naar het oordeel van het Arbitraal College een abnormale en onvoorzienbare omstandigheid voorliggen die voor de reiziger een onoverkomelijk beletsel kan uitmaken tot uitvoering van het reiscontract. Ter preventie van misbruiken en omwille van de contractuele zekerheid dient de ingeroepen situatie wel aan volgend voorwaardencomplex te worden getoetst: de beschreven gevaarsituatie moet voldoende reëel*

Deze oplossing lijkt ons vooreerst rechtvaardig. Niet voor niets komt ze overeen met de opvatting in het gemeen recht. Zo zal een organisator van een feest ook niet langer de huursom voor de huur van een feesttent moeten betalen indien de feesttent de week voorafgaand aan de verhuring onherstelbaar beschadigd werd door een brand. Niemand zal het wellicht onrechtvaardig vinden dat de huurder in een dergelijk geval over een opzegrecht beschikt en, indien hij dit opzegrecht ook uitoefent, hij recht heeft op de terugbetaling van de eventueel vooruitbetaalde voorschotten. In diezelfde zin is het enkel maar billijk aan de reiziger een opzegrecht te gunnen (inclusief de terugbetaling van de reeds betaalde reisgelden) indien de voorgenomen reis door een overmachtsituatie of door een ernstige overmachtsdreiging op de helling is komen te staan.

Zoals aangetoond kan deze oplossing op basis van een a contrario- redenering afgeleid worden uit artikel 16 van de Reiscontractenwet.

Maar doordat er geen duidelijke bepaling hierover in de reiscontractenwet staat, zoals dit wel het geval is in onze buurlanden, blijft de onzekerheid bestaan. De consument kent i.c. zijn (opzeg)recht niet en het gebeurt maar al te vaak dat de sector in haar bijzondere contractsvoorwaarden een dergelijk opzegrecht uitsluit. Zo bevatten reiscontracten vaak een uitdrukkelijke bepaling waarbij een opzegvergoeding geëist wordt zelfs “*indien de annulatie het gevolg is van een toeval, heirkraft of overmacht.*”¹².

Besluit: De reiziger wordt dus geconfronteerd met een situatie waarbij er een gratis opzegrecht in geval van overmacht en overmachtsdreiging verscholen zit in de reiscontractenwet maar waarbij hem dit vaak ontzegd wordt op grond van een in het oog springende contractsbepaling.

De reiscontractenwet is uiteraard van dwingend recht (art. 3 RCW) en prevaleert op het contract. Maar er gaat nu eenmaal weinig dwingende kracht uit van een onduidelijke situatie.

BEOOGDE SITUATIE:

+ Het eerste voorstel tot wijziging bestaat uit een toevoeging van een betalingsmodaliteit, schrapping van de laatste zin van het huidige art 13 RCW én een toevoeging van een tweede paragraaf (§2).

---

zijn (een loutere hypothetische gevaarsituatie kan niet in aanmerking worden genomen), deze situatie kon bij het sluiten van het reiscontract niet in redelijkheid worden voorzien door de reiziger (wat bijvoorbeeld wel het geval is wanneer men een reis boekt naar een land dat in permanente staat van oorlog verkeert of waar de noodtoestand werd uitgeroepen, enz.) en de gevaarsituatie van die aard is dat zij op elk redelijk persoon, geplaagd in dezelfde omstandigheden, de vrees doet ontstaan voor een aantasting van de fysieke of morele dan wel materiële integriteit. Vaak zal het situaties betreffen waarin de reiziger in een noodtoestand terechtkomt (een bijzonder vorm van overmacht) waarbij het verbreken van het contract gerechtvaardigd wordt door de noodzaak een ernstig gevaar af te wenden voor zichzelf of voor derden. (...) Het reisadvies van de overheid (dat als dusdanig een grote autoriteit bezit), bevestigt naar het oordeel van het Arbitraal College dat de dreiging van een gevaarsituatie in Israël reëel was en bovendien van aard was om bij elk normaal weldenkend persoon een gerechtvaardigde vrees op te wekken.” Geschillencommissie Reizen 2 december 1999, D.C.C.R. 2001, nr. 50, geciteerd in Toerismecodex 2007 - 2009, p. 250.

¹² Zoals geciteerd in Gent (12de k.), 1 februari 2006, met noot van DE CONINCK H. ‘Rechtbank of geschillencommissie? Geen eenduidige keuze!’, D.C.C.R., n° 75, april 2007, p. 179.

Volgens artikel 13 RCW beschikt de consument over een kosteloos opzegrecht vóór afreis. Indien hij dit recht uitoefent dan dienen de reeds betaalde reisgelden hem te worden terugbetaald. Door aan dit terugbetalingsrecht nu een tijdsbepaling te koppelen van dertig dagen, weet de reiziger voortaan duidelijk wanneer hij zijn reisbudget terugkrijgt. Hierdoor kan hij beter en in alle vrijheid een nieuwe reisovereenkomst sluiten. Deze tijdsbepaling werd ontleend aan artikel 81 WHPC betreffende de verkopen op afstand waar in eenzelfde regeling werd voorzien die bovendien strafrechtelijk werd vergrendeld in artikel 102, 6 ter WHPC. Een zelfde regeling wordt ook in dit voorstel tot wetswijziging uitgewerkt en tevens wordt voorzien in een strafrechtelijke beteugeling (zie voorstel tot toevoeging in artikel 33 RCW). Alleen al hierdoor kan bijvoorbeeld de Algemene Directie Controle en Bemiddeling van de F.O.D. Economie, krachtadiger ingrijpen indien deze termijn niet zou worden gerespecteerd.

De schrapping van de laatste zin van art. 13 RCW en de toevoeging van een tweede paragraaf verandert niets aan de huidige situatie. Het verleent de reiziger niet meer of minder rechten.

Door de schrapping wordt enkel de leesbaarheid van dit artikel verhoogd. Vroeger werd verwezen naar het volledige artikel 14 RCW waarin een heel afzonderlijk oplossingencomplex wordt uitgewerkt met finaal een mogelijkheid tot het vragen van schadevergoeding¹³. Nu wordt de consument er eerlijkheidshalve dadelijk op gewezen dat hij over een recht op schadevergoeding beschikt. Zonder dat er hiertoe nog op een nodeloze en verwarrende wijze verwezen wordt naar een volledig ander artikel in de wet.

Deze schadevergoeding is opeisbaar indien er ook effectief schade geleden wordt door de reiziger. Er is geen reden voorhanden om bij de bepaling van deze schadevergoeding te verwijzen naar de geprefixeerde bedragen die de reisorganisator voor zich bedongen heeft (zie verder) in geval van opzeg door de reiziger. De situatie is immers anders, de reis wordt nu niet geannuleerd door de reisorganisator. De reisorganisator communiceert enkel een wijziging. Hierbij beschikt de reiziger over de fundamentele keuze deze al dan niet te aanvaarden. Indien hij niet aanvaardt kan hij desgevallend aanspraak maken op een schadevergoeding. Hem in ieder geval een geprefixeerde opzegvergoeding presenteren, zou zijn keuze wellicht beïnvloeden omwille van het geldbedrag. Dit kan niet de bedoeling zijn.

* *
*

+ De tweede ingreep in artikel 13 RCW is van een andere aard. Vooreerst worden enkele woorden geschrapt in de titel van onderafdeling 1. De onderafdeling 1. zou voortaan luiden: *'Niet- uitvoering van de reis of wijziging op een wezenlijk punt'*. Voorts wordt een derde paragraaf toegevoegd aan dit artikel.

De eerste zin van § 3 gaat als volgt: *"De regeling zoals voorzien in § 1 is eveneens van toepassing indien zich, vóór de aanvang van de reis, een situatie van overmacht aanbiedt of aankondigt die de uitvoering van de reis onmogelijk maakt of dreigt onmogelijk te maken."*

Door deze aanpassing wordt het artikel 13 RCW en het toepasselijke draaiboek, ook toepasselijk gemaakt op situaties van overmacht en op dreigende overmachtsituaties.

---

¹³ Artikel 14 §2, eerste zin RCW.

Essentieel voor het artikel 13 RCW is dat de reiziger een kosteloos annuleringsrecht wordt gegund vóór afreis. We hebben er al op gewezen dat dit annuleringsrecht ook i.g.v. overmacht of bij overmachtsdreiging aan de reiziger toekomt a) in enkele ons omringende buurlanden, b) op basis van een bepaling uit de onrechtmatige bedingenleer in de WHPC, c) op basis van de Reiscontractenwet zélf en dit middels een a- contrario- redenering, en d) op grond van de bestaande Belgische rechtspraak.

Door het opnemen in de wet van een derde paragraaf, eerste zin, wordt aan de consument dit recht nu op een duidelijke wijze gegund. Bovendien zij het opgemerkt dat het hier slechts een recht betreft. Het komt toe aan de consument om het al dan niet uit te oefenen. De al dan niet uitoefening van dit recht door de consument zal echter in grote mate gestuurd kunnen worden door de reisorganisator. Indien de reisorganisator met bepaalde garanties of andere voorstellen naar voor komt, zal de reiziger daar wellicht voor opteren, in plaats van zijn voorziene vakantie thuis door te brengen. Het recht van de reiziger zal dus hand in hand gaan met de verantwoordelijkheid die de reisorganisator opneemt om eraan te verhelpen. Bovendien zal een eerdere beslissing van de reisorganisator vaak de toepasselijkheid van artikel 13 ten gunste van de reiziger uitsluiten. In het geval van overmacht of dito dreiging zal een diligente reisorganisator er vaak voor opteren toepassing te maken van artikel 14 RCW, en de reis gewoon zélf opzeggen. Ook in dit geval zal een reisorganisator – al was het maar om verkoopsredenen- een alternatief voorstel formuleren.

Het zij ook duidelijk dat, ongeacht of er nu wordt opgezegd wegens overmacht of overmachtsdreiging, ex art. 13 RCW (opzeg door reiziger) of ex art. 14 RCW (opzeg door reisorganisator), in beide gevallen de reisgelden moeten worden terugbetaald, zonder dat de reiziger aanspraak kan maken op een schadevergoeding. Daarom verwijst de voorgestelde § 3 van artikel 13 enkel terug naar § 1 en niet naar de nieuwe tweede paragraaf. Voor wat artikel 14 RCW aangaat wordt een eis in schadevergoeding uitdrukkelijk uitgesloten in paragraaf 2, b.

In een schema kunnen we die situatie als volgt weergeven:

	Opzegmogelijkheid voor reisorganisator (art 14 RCW)		
Overmacht vóór afreis			Terugbetaling reisgelden, zonder schadevergoeding, indien het alternatief voorstel door de reiziger niet wordt aanvaard.
	Opzegmogelijkheid voor reiziger (nieuw art. 13 RCW)		

Bij overmacht dienen de reisorganisator én de reiziger te kunnen beschikken over een opzegrecht. Dit recht komt evenwel enkel toe aan de reiziger indien een essentiële parameter drastisch verandert: het reisadvies van de overheid (zie infra).

Het opzegrecht ex artikel 13, § 3 RCW kan enkel maar uitgeoefend worden bij bewezen overmacht of bij een ernstige overmachtsdreiging. Voor het begrip overmacht volstaat het te verwijzen naar de definitie van overmacht zoals het werd bepaald in artikel 14 § 2, b) RCW. Het is evident dat wanneer er effectief een overmachtsituatie voorligt (bijvoorbeeld het hotel brand af, of werd door een aardbeving verwoest) de reiziger hiervan op de hoogte dient gebracht te worden en over een opzegmogelijkheid beschikt indien hij het alternatief afwijst. Maar meestal zal het niet heel duidelijk zijn in de periode die aan de afreis voorgaat hoe de overmachtsituatie, die vaak nog maar in een alarmfase verkeert, zal evolueren. Zal de orkaan aan land gaan, aan intensiteit toenemen, zullen de onlusten op de bestemming uitdoven of escaleren? Allemaal vragen die de reiziger – die in essentie geboekt heeft voor een ontspannende vakantie – wakker houden. En uiteraard is het evenmin de bedoeling om aan de reizigers een opzegrecht te gunnen bij de minste subjectieve angstgewaarwording op basis van één enkel krantenbericht.

Daarom werd gezocht om een genuanceerde oplossing in de wet in te schrijven. Het tweede lid van de voorgestelde paragraaf probeert hieraan tegemoet te komen: *“Het negatieve reisadvies van de Belgische overheid of van een lidstaat van de E.E.R. is hierbij een bepalende factor en dit voor alle reizen met vertrek binnen de dertig dagen.”*

Om uit te maken of een situatie al dan niet valt onder de noemer ‘overmacht’ of ‘overmachtsdreiging’ wordt resoluut geopteerd voor een objectief criterium: het reisadvies van Buitenlandse Zaken. De FOD BZ verstrekt per land, 5 soorten adviezen (veiligheidsniveaus) die navolgend woordelijk worden gespecificeerd:

1. Geen specifieke opmerkingen, tenzij de gebruikelijke waakzaamheid
2. Sommige gebieden kunnen gevaarlijk zijn of hogere waakzaamheid is geboden
3. Niet- essentiële reizen naar bepaalde gebieden worden afgeraden
4. Niet- essentiële reizen worden afgeraden
5. Alle reizen worden afgeraden
6. Landgenoten worden verzocht het land te verlaten

De veiligheidsniveaus 1 en 2 wijzen niet op een overmachtsdreiging. De veiligheidsniveaus 4, 5 en 6 wel. Bij het derde niveau zal steeds in concreto moeten bekeken worden of de voorgenomen reis het ‘bepaalde gebied’ aandoet of niet. Als dit het geval is dan wordt de reis ook aangetast door een overmachtsdreiging.

In bijkomende orde kan door de consument ook verwezen worden naar de betrouwbare adviezen van andere overheden van de landen van de Europese Economische Ruimte (E.U.+ EVA- landen). Zo kan het zijn dat een ander land - gelet op een historische band of om redenen van geografische nabijheid – zich duidelijker uitspreekt over de situatie ter plaatse. Die explicitering kan dan ook door de consument worden ingeroepen en wordt ook verder vertolkt in waarschuwingen van organisaties als het Nederlandse Calamiteitenfonds Reizen dat middels haar website informeert over de ‘uitkeringsvatbare situaties zoals vastgesteld door haar Calamiteitencommissie’.

Hieraan wordt een tijdsbepaling gekoppeld zoals in Nederland, bepaald op 30 dagen. Zo geldt er volgens de voorwaarden van het Nederlandse Calamiteitenfonds een opzegrecht in het

geval van een erkende calamiteit, voor alle reizen met afreisdatum in de eerste dertig dagen volgend op het erkennen van de calamiteit of op het aanhouden van die erkenning¹⁴.

Deze tijdsbepaling lijkt redelijk en wordt in het wetsvoorstel overgenomen. Zolang een uitgesproken negatief reisadvies van Buitenlandse Zaken geldig blijft, dient het bepaalde in artikel 13 RCW te worden nageleefd: communicatie, wijzigingsvoorstel en opzegrecht. Dit voor de lopende periode van dertig dagen.

---

¹⁴ Artikel 4.2 van het Garantierglement van het Nederlandse Calamiteitenfonds bepaalt : « *Na bekendmaking van een dekkingsbeperking zijn zowel de deelnemer als de consument, op wiens overeenkomst de dekkingsbeperking van toepassing is, gerechtigd de reisovereenkomst of overeenkomst van vervoer of overeenkomst van verblijf vanaf 30 dagen voor de overeengekomen reis- respectievelijk verblijfsdatum kosteloos te annuleren. De consument die van die mogelijkheid gebruik maakt, verliest met betrekking tot zijn overeenkomst het recht op uitkering als bedoeld in artikel 2 van de statuten.*»

2.B. DUIDELIJKE OPZEGREGELING IN REISCONTRACT BIJ OVERMACHT TIJDENS REIS

WIJZIGINGSVOORSTEL:

Art. 15. Indien tijdens de reis blijkt dat een belangrijk deel van de diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft, niet zal kunnen worden uitgevoerd, neemt de reisorganisator alle nodige maatregelen om de reiziger passende en kosteloze alternatieven aan te bieden met het oog op de voortzetting van de reis.

Zo er een verschil is tussen de voorgenomen en daadwerkelijk verleende diensten, stelt hij de reiziger schadeloos ten belope van dit verschil.

Indien dergelijke regeling onmogelijk blijkt of indien de reiziger deze alternatieven om deugdelijke redenen niet aanvaardt, moet de reisorganisator hem **zonder kosten** een gelijkwaardig vervoermiddel ter beschikking stellen dat hem terugbrengt naar de plaats van het vertrek, **en, in voorkomend geval, de reiziger schadeloos stellen. en hem de niet- genoten reisdagen en/of prestaties terugbetalen. In voorkomend geval, en indien de reisorganisator aansprakelijk is voor deze wanuitvoering, kan de reiziger eveneens aanspraak maken op een schadeloosstelling.**

Art. 18. § 1. De reisorganisator is aansprakelijk voor alle schade die de reiziger oploopt wegens de gehele of gedeeltelijke niet-naleving van zijn verplichtingen.

§ 2. Hij is niet aansprakelijk ingeval :

1° de tekortkomingen in de uitvoering van het contract toe te schrijven zijn aan de reiziger;

2° deze tekortkomingen, die niet te voorzien waren of niet konden worden vermeden, toe te schrijven zijn aan een derde die vreemd is aan de in het contract bedoelde prestaties;

3° deze tekortkomingen te wijten zijn aan overmacht, zoals gedefinieerd in artikel 14, § 2, b;

4° deze tekortkomingen te wijten zijn aan een gebeurtenis die de reisorganisator zelfs met inachtneming van de grootste zorgvuldigheid niet kon voorzien of verhelpen, waaronder overboeken niet is begrepen.

§ 3. In de gevallen, bedoeld in § 1 en § 2 is de reisorganisator tijdens de uitvoering van het contract verplicht al het mogelijke te doen om de in moeilijkheden verkerende reiziger bijstand en hulp te verlenen.

De reisorganisator kan in de gevallen bedoeld in § 2, in voorkomend geval **en onverminderd het bepaalde in artikel 15 laatste lid**, de door hem gemaakte kosten ten laste leggen van de reiziger.

HUIDIGE SITUATIE:

+ ONDUIDELIJKHEID OF ARTIKEL 15 RCW OOK VAN TOEPASSING IS BIJ OVERMACHT EN ONDUIDELIJKHEID OVER DE TOEPASSELIJKE RECHTSGEVOLGEN: Situaties van overmacht manifesteren zich niet enkel vóór afreis maar kunnen zich uiteraard ook voordoen tijdens de reis (bijv. op de bestemming). Op basis van het huidige wettelijke kader is het, net zoals we dit gezien hebben bij overmacht vóór afreis (zie supra)¹⁵, onduidelijk wat de gevolgen zijn.

Zo is het niet meteen duidelijk of in dit geval artikel 15 RCW toepasselijk is. Artikel 15 bepaalt (zie schema, supra) dat als de reisorganisator haar beloften onmogelijk ter plaatse kan nakomen (en er evenmin een vallabel en kosteloos alternatief kan aangeboden worden) de reiziger het recht heeft op een terugvlucht en eventueel recht heeft op een schadeloosstelling. Geldt dit artikel ook bij overmacht?

Over deze vraag heeft het Hof van Beroep te Gent recent een belangrijke uitspraak gevelde. Het Hof verklaarde artikel 15 RCW eveneens van toepassing op overmachtsituaties en argumenteerde als volgt:

“Zo de schuldenaar niet gehouden is tot vergoeding van gevolgschade aan de schuldeiser wegens niet- uitvoering door overmacht van de beloofde prestatie, geldt wel de regel van de correlatieve ontheffing van de verplichtingen van partijen in een wederkerige overeenkomst indien de uitvoering onmogelijk is geworden door overmacht. Deze regel strookt ook met art. 15, 2° lid Reiscontractenwet. Daarom is de intrinsieke tegenwaarde (prijs) van dit deel van de niet uitgevoerde prestaties/geleverde diensten (excursie ter plaatse en afscheidsdiner) niet verschuldigd en indien deze was voorafbetaald, dan dient deze terugbetaald te worden.”¹⁶

In casu oordeelde het Hof dat de reizigers in principe recht moeten hebben op de terugbetaling van de individueel bepaalbare prestaties die niet zijn volbracht. Dit werd mogelijk gemaakt doordat het Hof i.c. ook besloot tot de principiële deelbaarheid van de verbintenissen van de reisorganisator. Voor wat de prestaties betrof, die slechts gedeeltelijk werden uitgevoerd en niet als deelbaar konden worden beschouwd, werd principieel voorgehouden in het arrest dat deze *“desgevallend dienen te worden vergoed via het mingenot”*.

Deze zienswijze kwam ook al eerder tot uiting in de rechtspraak van de Geschillencommissie Reizen. Zo oordeelde de Geschillencommissie Reizen tot tweemaal toe dat het artikel 15 RCW ook toepasselijk is op overmachtsituaties, en dat de reisorganisator navolgend een passend alternatief behoort aan te bieden. Voorts stelden beide arbitrale Colleges dat, zo er een verschil bestaat tussen het alternatief en de beloofde diensten, de reisorganisator gehouden is tot vergoeding van het mingenot. Geschillencommissie Reizen 5 januari 1998 (klacht nr. 960957 (2)), *niet- gepubliceerd*, geciteerd in de Toerismecodex 2007 - 2009, p. 250 & Geschillencommissie Reizen 3 februari 2000, *D.C.C.R.* 2001, nr 50, geciteerd in de Toerismecodex 2007 - 2009, p. 250

¹⁵ Doordat de reizigers reeds ter plaatse zijn, dus in het crisisgebied, heeft het hier geen zin meer om een begrip als ‘overmachtsdreiging’ afzonderlijk te hanteren. Doordat de bui nu boven het hoofd hangt van de reiziger, spreken we onverkort van overmacht.

¹⁶ Gent 30 juni 2008 (27ste kamer), niet gepubliceerd.

Heel recent oordeelde de Geschillencommissie Reizen nogmaals in dezelfde zin. Een consument verkreeg naar aanleiding van een overmachtsituatie bij de aanvang van de reis, de volledige terugbetaling van het reisgeld. Voor de Geschillencommissie Reizen vorderde hij nog een schadevergoeding. Het arbitraal college wees deze eis af en oordeelde: “*Op basis van de overmacht(gevolg)leer kan de schuldenaar op overmacht niet aangesproken worden in betaling van een schadevergoeding. De klassieke overmachtsleer die ook in de reiscontractenwet is terug te vinden (...) bepaalt enkel dat de reeds betaalde (reis)gelden aan de schuldeiser op overmacht dienen te worden terugbetaald.*” Geschillencommissie Reizen 9 september 2008, dossiernummer: 070698, *niet- gepubliceerd*.

* *
*

+ GEDEELTELIJKE CONTRADICTIE TUSSEN ARTIKEL 15 RCW EN ARTIKEL 18 § 3 RCW: Bij situaties van overmacht die zich voordoen als de reiziger reeds ter plaatse is, wordt meestal enkel maar verwezen naar de hulp- en bijstandsplicht ex art. 18 § 3 RCW.

Het is immers zo dat de reisorganisator als gevolg van dit artikel hulpbehoevende reizigers moet helpen bij overmacht maar dat ze de gemaakte kosten in dit geval kan terugvorderen van de reizigers.

Dit regresrecht kan wel in contradictie komen te staan met het bepaalde in artikel 15 RCW, laatste lid dat voorhoudt dat de reizigers in het geval dat er onmogelijk kosteloze alternatieven kunnen worden aangeboden, de reisorganisator aan de reiziger ‘*een gelijkwaardig vervoermiddel ter beschikking moet stellen dat hem terugbrengt naar de plaats van het vertrek*’. De huidige tekst van de wet vermeldt echter niet uitdrukkelijk dat dit vervoermiddel kosteloos aan de reiziger moet worden aangeboden waardoor de reiziger ogenschijnlijk eveneens kan worden aangesproken voor deze repatriëring en dit op basis van het regresrecht ex artikel 18 § 3 RCW.

Besluit: Het huidige artikel 15 RCW is onduidelijk. Zo is het geen uitgemaakte zaak of het artikel kan toegepast worden bij situaties van overmacht. Bovendien is het moeilijk om uit dit artikel de concrete rechtsgevolgen bij overmacht af te leiden. Temeer daar er een contradictie bestaat met art. 18 § 3 RCW.

BEOOGDE SITUATIE:

Om aan deze onduidelijke situatie te remediëren is een verduidelijking noodzakelijk.

+ Vooreerst wordt in ons voorstel *expressis verbis* duidelijk gesteld dat het repatriëringsrecht ‘*zonder kosten*’ dient te worden uitgevoerd.

Met deze bepaling wordt enkel uitvoering gegeven aan de pakketreisrichtlijn. Bij de omzetting van die richtlijn werd diezelfde passus immers uit de richtlijn overgenomen maar met weglating van het ‘kosteloze’ aspect. De richtlijn zegt onverkort en letterlijk: ‘*Indien*

dergelijke regelingen onmogelijk zijn, of om deugdelijke redenen niet door de consument worden aanvaard, verstrekt hij, in voorkomend geval, de consument zonder extra kosten een gelijkwaardig vervoermiddel dat hem terugbrengt naar de plaats van vertrek (...)'.

* *
*

+ Voorts dient het gevolg van overmacht duidelijk te worden bepaald. Ook hier wordt geopteerd voor een gewone toepassing van het gemeen contractenrecht. Volgens de klassieke overmachtsgevolgleer dient bij een niet-translatieve wederkerige overeenkomst, rekening te worden gehouden met een dubbel gevolg¹⁷: 1) De schuldeiser op overmacht wordt bevrijd van zijn eigen betalingsverbintenis: hetgeen reeds werd betaald (alle reiscontracten worden in de praktijk vooruitbetaald), dient aan de schuldeiser op overmacht te worden terugbetaald. 2) de schuldenaar op overmacht is niet gehouden tot betaling van schadevergoeding.

De tekstaanpassing die wordt voorgesteld in artikel 15 RCW, verankert deze beide principes in ons reisrecht. De tekst van het voorstel luidt: *“Indien dergelijke regeling onmogelijk blijkt of indien de reiziger deze alternatieven om deugdelijke redenen niet aanvaardt, moet de reisorganisator hem zonder kosten een gelijkwaardig vervoermiddel ter beschikking stellen dat hem terugbrengt naar de plaats van het vertrek en hem de niet- genoten reisdagen en/of prestaties terugbetalen. In voorkomend geval, en indien de reisorganisator aansprakelijk is voor deze wanuitvoering, kan de reiziger eveneens aanspraak maken op een schadeloosstelling.”*

Aldus wordt op een duidelijke wijze, voor overmachtssituaties tijdens de reis, de volgende principes verankerd in het Belgische reisrecht:

1. de reiziger heeft recht op hulp- en bijstand van de reisorganisator (art. 18 § 3 RCW)
2. de reiziger beschikt over een opzegrecht (indien hij de door de reisorganisator voorgestelde oplossing om deugdelijke redenen niet aanvaardt) (art. 15 RCW)
3. de reiziger heeft recht op kosteloze repatriëring (art. 15 RCW)
4. de reiziger heeft recht op terugbetaling van de niet- genoten vakantiedagen en/of prestaties (art. 15 RCW)
5. de reiziger heeft geen recht op enige schadevergoeding (art. 15 RCW)
6. de reiziger kan desgevallend door de reisorganisator aangesproken worden in terugbetaling van de kosten voor hulp- en bijstand (de vervoerskosten voor de repatriëring uitgesloten) (art. 18 § 3 RCW)

---

¹⁷ Voor de toepasselijkheid van deze risico(allocatie)leer: Cass. 27 juni 1946, Pas. 1946, I, 270; A.C. 1946, 249, en met conclusies van R. Hayoit de Termicourt, in Adv. Gen. R. HAYOIT DE TERMICOURT, concl. voor Cass. 27 juni 1946, R.C.J.B. 1947, 268. DE PAGE H., Traité élémentaire de droit civil belge, Bruxelles, T. II, Livre III, les obligations, Bruylant, 1962, 3e Ed, nr. 774; LIMPENS, examen, R.C.J.B. 1953, nr. 39.

Elementen van deze oplossing kwamen tot op heden slechts tot uiting in enkele rechterlijke uitspraken. Deze elementen worden nu samengebracht in een duidelijke en consistente regeling die in de reiscontractenwet wordt opgenomen.

Een overmachtsituatie tijdens de reis is steeds een crisismoment. In het beheersen van zulke crisissen kan de stem van de wetgever niet ontbreken. Het is immers aan de wetgever om de bedding vast te leggen waarbinnen het crisismanagement van de reisorganisatoren zich dient te voltrekken.

Het financiële risico m.b.t. de reisgelden wordt in de relatie met de reiziger gelegd bij de reisorganisator. De reisorganisator zal dit risico op zijn beurt voor een stuk kunnen afwentelen op zijn leveranciers. De reisorganisator is immers op zijn beurt bevrijdt van zijn betalingsverbintenissen.

De vraag kan terecht worden gesteld of ook aan de reiziger niet een deel van het nadeel zou moeten worden toegewezen? Dit zou bijvoorbeeld kunnen gerealiseerd worden door opname van een wetsbepaling als: *“indien de reisorganisator kan aantonen dat hij reeds kosten heeft gemaakt met het oog op de uitvoering van het reiscontract die hij niet kan recupereren van zijn medecontracten, dan kan de helft van die kosten ten laste gelegd worden van de reiziger.”* Een dergelijke verdeling van de schadelast oogt rechtvaardig maar zal in de praktijk aanleiding geven tot interminabele discussies over die kosten, de verdeling en het al dan niet recupereerbare gedeelte ervan.

Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat de reiziger, die zijn reis al in rook ziet opgaan, enkel het resterende reisgeld (zijn eigen geld) terugkrijgt, zonder schadevergoeding, en dat zelfs de kosten van (nood)hulp- en bijstand, aan hem kunnen worden aangerekend (art. 18 § 3 RCW).

Door de voorgestelde regeling wordt duidelijkheid beoogd. Allerm minst is het de bedoeling om de reisorganisator financieel te belasten. Door bijvoorbeeld de mutualisering van dit risico te benaastigen middels de oprichting van een rampenfonds, naar het voorbeeld van het Nederlandse Calamiteitenfonds, kan de kostprijs op uniforme wijze doorgerekend worden in het reiscontract. In Nederland bedraagt de som die aan de consument aldus wordt doorgerekend voor deze overmachtbescherming 2,5 euro per contract van reisorganisatie.

Tenslotte diende ervoor gezorgd te worden dat artikel 15 laatste lid RCW, niet langer - zij het zelfs maar gedeeltelijk- haaks zou staan op de hulp- en bijstandsplicht ex artikel 18 § 3 RCW. Daarom werd artikel 18 § 3 als volgt aangepast: *“De reisorganisator kan in de gevallen bedoeld in § 2, in voorkomend geval en onverminderd het bepaalde in artikel 15 laatste lid, de door hem gemaakte kosten ten laste leggen van de reiziger.”*

3. OPZEGRECHT MET OPZEGVERGOEDING: DUIDELIJKHEID OVER DE OPEISBAARHEID VAN DE OPZEGVERGOEDINGEN

WIJZIGINGSVOORSTEL:

Art. 14. § 1. Indien de reisorganisator, vóór de aanvang van de reis, het contract verbreekt wegens een niet aan de reiziger toe te rekenen omstandigheid, heeft de reiziger de keuze tussen :

1° ofwel de aanvaarding van een nieuw aanbod van een reis van gelijke of betere kwaliteit, zonder dat hij een supplement dient te betalen, zo de reis die ter vervanging wordt aangeboden van mindere kwaliteit is, moet de reisorganisator het verschil in prijs zo spoedig mogelijk terugbetalen;

2° ofwel de terugbetaling, ~~zo spoedig mogelijk~~, **binnen de dertig dagen**, van alle door hem op grond van het contract betaalde bedragen.

§ 2. De reiziger kan eveneens, in voorkomend geval, aanspraak maken op een schadeloosstelling voor het niet-uitvoeren van de overeenkomst, tenzij :

a) de reisorganisator de reis annuleert omdat het minimum aantal reizigers, voorzien in het contract en nodig voor de uitvoering van de reis, niet werd bereikt en de reiziger, binnen de in het contract vermelde termijn en ten minste 15 kalenderdagen vóór de vertrekdatum hiervan schriftelijk op de hoogte werd gebracht;

b) de annulering het gevolg is van overmacht, waaronder overboeken niet is begrepen. Onder overmacht wordt verstaan abnormale en onvoorzienbare omstandigheden die onafhankelijk zijn van de wil van degene die zich erop beroept en waarvan de gevolgen ondanks alle voorzorgsmaatregelen niet konden worden vermeden.

§ 3. Indien de reisorganisator vóór de aanvang van de reis zelf het contract verbreekt wegens een andere reden dan deze vermeld in § 2 a en b, kan de reiziger aanspraak maken op een gelijkwaardige vergoeding als deze die de reisorganisator voor zich bedongen heeft in geval van verbreking door de reiziger.

Art. 16. De reiziger kan te allen tijde het contract geheel of gedeeltelijk verbreken.

Indien de reiziger het contract verbreekt wegens een aan hem toe te rekenen omstandigheid, vergoedt hij de schade die de reisorganisator en reisbemiddelaar lijden ten gevolge van de verbreking. De schadevergoeding kan ten hoogste eenmaal de prijs van de reis bedragen.

Een aan de reiziger toerekenbare omstandigheid is een omstandigheid die louter betrekking heeft op de eigen situatie van de reiziger, zoals ziekte of ongeval, ongeacht of de reiziger al dan niet zelf schuld heeft aan die situatie.

Art. 26. De reiziger kan te allen tijde het contract geheel of gedeeltelijk verbreken.

Indien de reiziger het contract verbreekt wegens een aan hem toe te rekenen omstandigheid, vergoedt hij de schade die de reisbemiddelaar lijdt ten gevolge van de verbreking **volgens het bepaalde in artikel 16**. De schadevergoeding kan ten hoogste eenmaal de reissom bedragen.

HUIDIGE SITUATIE:

+ GEBREK AAN WEDERKERIGHEID EN GELIJKWAARDIGHEID BIJ ANNULERINGSVERGOEDINGEN: Momenteel valt de situatie m.b.t. de opeisbaarheid van schadevergoedingen naar aanleiding van de opzeg van contracten tot reisorganisatie, als volgt samen te vatten:

	toerekenbaar	niet- toerekenbaar
Opzeg door Reiziger:	(1) opzegvergoedingsbeding van toepassing	(2) geen opzegvergoedingsbeding van toepassing ¹⁸
Opzeg door Reisorganisator:	(3) eventueel schadevergoeding verschuldigd	(4) geen schadevergoeding verschuldigd

Onder een ‘opzegvergoedingsbeding’ verstaan we: een beding waarbij een geldsom wordt overeengekomen als tegenprestatie voor de opzeg. (ook nog genoemd: annuleringsvergoeding, annuleringskost, schadevergoeding (art. 16 RCW), afkoopsom, ...)

De situatie i.v.m. de opeisbaarheid van een vergoeding bij opzeg doet zich (zie schema) voor als volgt:

- (1) Indien de reiziger annuleert wegens een aan hem toerekenbare situatie dan dient hij de contractueel bepaalde opzegvergoeding (conform het opzegvergoedingsbeding) te betalen (art. 16 RCW).
- (2) Indien de reiziger annuleert wegens een niet aan hem toerekenbare situatie dan dient hij de contractueel bepaalde opzegvergoeding niet te betalen (zie supra).
- (3) Indien de reisorganisator annuleert wegens een aan haar toerekenbare situatie dan wordt door de wet louter in een mogelijkheid tot het vorderen van schadevergoeding voorzien (art. 14 § 2, eerste zin RCW).
- (4) Indien de reisorganisator annuleert wegens een niet- aan haar toerekenbare situatie dan wordt de mogelijkheid tot het vorderen van schadevergoeding uitdrukkelijk uitgesloten (art. 14 § 2, b RCW)

De vraag dient te worden gesteld of het verschil in rechtsgevolg tussen situatie (1) en (3) op objectieve gronden is gestoeld. Immers beide situaties voorzien in een opzegrecht n.a.v. een aan de opzegger niet- toerekenbare situatie, maar het rechtsgevolg bij situatie (1) is een door

---

¹⁸ Zie supra

de wederpartij geprefixeerde opzegvergoeding, en bij situatie (2) levert dit slechts, ‘en in voorkomend geval, een aanspraak op schadeloosstelling op’.

In Frankrijk bestaat deze situatie niet en werd de regel van de ‘wederkerigheid & gelijkwaardigheid’ in het reisrecht ingeschreven (artikel 102 van het Franse toerismedecreet, zie hierna). Dit heeft ook een belangrijk gevolg voor ons land. Het beheer van pakketreizen wordt door de grote touroperatoren steeds meer op een grensoverschrijdende schaal geregeld. Hierdoor komt het voor dat – bijvoorbeeld in het geval van een hoteloverboeking - de Franse consumenten bij voorrang toch hun geboekte kamer krijgen toegewezen. Aan de Belgische reiziger wordt dan het alternatief voorgesteld. Immers, indien de reisorganisator aan de Franse reiziger opzegt (of zelfs nog maar die mogelijkheid laat aan de reiziger), dient de reisorganisator aan de Franse reiziger ook eenzelfde schadevergoeding te geven zoals deze die de reisorganisator voor zichzelf bedongen heeft. Dit is momenteel niet het geval als men aan de Belgische reiziger opzegt. In dit geval geldt er geen wettelijke verplichting om een geprefixeerd schadevergoedingsbedrag te betalen. Doordat de wetgeving in Frankrijk op dit punt verschillend is van de huidige Belgische wetgeving, zijn de Belgische klanten de dupe. Zij worden dan immers in de eerste plaats in de kou gezet.

Door deze wettelijke regeling in België, zijn reisorganisatoren natuurlijk niet geneigd om in hun bijzondere voorwaarden, zichzelf te verplichten tot het betalen van eenzelfde opzegvergoeding als deze die ze soms zelf kunnen aanrekenen.

Hiertegen kunnen we inbrengen dat bedingen in consumentencontracten evenwel behoren te voldoen aan de vereiste van ‘wederkerigheid en gelijkwaardigheid’. Dit vereiste wordt vooreerst nadrukkelijk opgelegd aan de strafbedingen¹⁹. Opzegvergoedingsbedingen kunnen we niet gelijkstellen met strafbedingen²⁰, maar dit betekent evenwel niet dat de vereiste van ‘wederkerigheid en gelijkwaardigheid’ er niet op van toepassing zou zijn.

Vooreerst moet worden opgemerkt dat verbrekingsvergoedingen vernietigd zouden kunnen worden op grond van de algemene bepaling in art. 31 WHPC wanneer ze niet-wederkerig of ongelijkwaardig zijn²¹.

Voorts zijn we met Steennot van oordeel dat artikel 32, 24° WHPC²² in die zin geïnterpreteerd moet worden dat deze verbodsbepaling niet alleen betrekking heeft op de

¹⁹ Artikel 32, 15° & 21° WHPC.

²⁰ De contractueel vastgelegde annuleringskost in een reiscontract is geen strafbeding. De reiziger wordt immers uitdrukkelijk een opzegrecht gegund in de artikelen 16 en 26 van de RCW. Een strafbeding sanctioneert de miskennen van een verbintenis. De opzegbedingen in reiscontracten modeleren slechts de uitoefening van het opzegrecht. Doordat ze niet te beschouwen zijn als strafbedingen vallen ze bijvoorbeeld niet onder het toepassingsgebied van het rechterlijke matigingsrecht ex art. 1231, §1. B.W.

²¹ STEENNOT, R., "Verbrekingsbedingen: een pleidooi voor de toepassing van art. 31 WHPC" *DCCR* 2006, afl. 71, 56 e.v. Voor een toepassing: Gent 4 december 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, noot R. STEENNOT.

²² Artikel 32, 24° WHPC stelt dat bedingen en voorwaarden of de combinaties van bedingen of voorwaarden verboden zijn die ertoe strekken: “ *de verkoper toe te staan door de consument betaalde bedragen te behouden wanneer deze afziet van het sluiten van de overeenkomst, zonder erin te voorzien dat de consument een gelijkwaardig bedrag aan schadevergoeding mag ontvangen van de verkoper wanneer deze laatste afziet.* ”

situatie waarin de consument afziet van een te sluiten overeenkomst, doch tevens op de situatie waarin de consument afziet van een reeds gesloten overeenkomst'.²³

Aanvaardt men deze stelling dan vindt artikel 32, 24° WHPC ook toepassing op opzegbedingen waarbij een reeds betaald bedrag aan de verkoper verworven blijft 'zonder erin te voorzien dat de consument een gelijkwaardig bedrag aan schadevergoeding mag ontvangen van de verkoper wanneer deze laatste afziet'.

* *
*

+ In artikel 16 en 26 RCW wordt het recht op een opzegvergoeding afhankelijk gemaakt van de omstandigheid die oorzaak is van de opzeg. Is de omstandigheid toerekenbaar dan is de opzegvergoeding opeisbaar. Nergens geeft de wet evenwel aan wat er dient te worden verstaan onder een 'toerekenbare omstandigheid'.

In de voorbereidende werken tot de RCW wordt het begrip evenmin nader gedefinieerd²⁴. Uit deze voorbereidende werken kunnen we wel opmaken dat er geen 'schuldvereiste' wordt vooropgesteld maar dat een louter feitelijk verband voldoende is²⁵. Zo is een ziekte van de reiziger als een aan hem toerekenbare omstandigheid te bestempelen.

Een 'toerekenbare omstandigheid' (geen schuldvereiste) mag dus niet gelijkgesteld worden met een 'toerekenbare tekortkoming' (wél schuldvereiste). Met een toerekenbare 'omstandigheid' worden die omstandigheden (redenen van annulering) bedoeld die betrekking hebben op de eigen situatie van de reiziger (die tot de risicosfeer van de reiziger behoren). Zo zijn ziekte, ongeval en overlijden omstandigheden die aan de reiziger toerekenbaar zijn.

Het dient evenwel te worden opgemerkt dat dit alles kan worden opgemaakt uit de Voorbereidende Werken. Louter op basis van artikel 16 RCW is dit niet duidelijk voor de consument.

Besluit: In geen enkele reisovereenkomst wordt voorzien in een toepassing van de regel van 'wederkerigheid en gelijkwaardigheid'. Zo voorzien de Bijzonder Voorwaarden van de reisorganisatoren steeds in een gedetailleerd uitgewerkt opzegvergoedingsbeding voor het geval de reiziger annuleert, zonder naar dit beding te verwijzen in het geval zich de spiegelsituatie voordoet. Volgens de logica van de Wederkerigheid en Gelijkwaardigheid geldt echter: wat niet gegund wordt aan de reiziger, kan evenmin opgeëist worden door zijn contractspartij.

In de rechtspraak hebben we evenwel tot op heden nog geen toepassingen teruggevonden waarbij een opzegvergoedingsbeding in een reiscontract werd vernietigd op basis van een toetsing aan een bepaling uit de onrechtmatige bedingenleer.

²³ STEENNOT R., DEJONGHE S., Handboek Consumentenrecht en handelspraktijken, Intersentia, coll. Instituut Financieel Recht, nr. 8, p. 157. In die zin ook : STIJNS, S., " De leer der onrechtmatige bedingen in de WHPC na de wet van 7 december 1998", *T.B.H.* 2000, 161.

²⁴ Voorbereidende Werken van de Wet van 16 februari 1994, B.Z. 1991 – 1992, 488 – 1, p. 11

²⁵ Noot onder Antwerpen, 21 februari 2007, DE CONINCK H., 'Over de toerekenbare omstandigheden en ontoerekeningsvatbare beslissingen', *DCCR*, 2008, n° 78, p. 54.

Bovendien blijkt dat het begrip ‘(on)toerekenbaarheid’, zonder nadere explicitering, voor de consument erg onduidelijk is. Door deze onduidelijkheid weet de consument niet of hij al dan niet kan aangesproken worden in de betaling van een opzegvergoeding.

BEOOGDE SITUATIE:

Alvorens op de twee hierboven aangehaalde problemen te antwoorden, dient vooreerst gewezen te worden op het voorstel tot aanpassing van de tijdsbepaling in artikel 14 § 1, 2° RCW. Geheel naar analogie met de voorgestelde aanpassing in artikel 13 § 1 wordt ook hier voorzien in een nauwkeurige tijdsbepaling voor de terugbetaling van de reisgelden aan de reiziger. Het vroegere ‘zo spoedig mogelijk’ wordt vervangen door een meer dwingende ‘binnen de dertig dagen’- termijn. En tevens wordt op eenzelfde wijze voorzien in een noodzakelijke penalisering van dit gebod om redenen zoals reeds hierboven uiteengezet (zie voorgestelde aanpassing in art. 33 RCW).

Het antwoord op de beide hierboven aangehaalde cruciale problemen, wordt als volgt geboden:

+ Middels de toevoeging van een derde paragraaf aan artikel 14 RCW, wordt de evenredigheid en de gelijkwaardigheid beoogd, zoals die reeds in de rechtsleer tot uiting kwam (zie supra).

In haar verslag n.a.v. de evaluatie van de pakketreisrichtlijn merkte de Europese Commissie deze ongelijkwaardigheid al op en wees ze af: *“Het is niet terecht dat de consument, wanneer de overeenkomst door de schuld van de organisator niet wordt uitgevoerd, alleen schadeloos wordt gesteld voor de bewezen schade [Zie art. 4, lid 6, art. 4, lid 7 en art. 5 van de richtlijn], terwijl de organisator, indien de consument de overeenkomst zonder goede reden opzegt, geen enkele schade behoeft aan te tonen om een “strafbetaling” te verkrijgen.”*²⁶

In de Franse reiswetgeving vinden we het principe van de evenredigheid en gelijkwaardigheid reeds terug (zie supra). Zo bepaalt het artikel 102 van het Franse toerismedecreet (Décret 15 juni 1994): *“Art. 102. - Dans le cas prévu à l'article 21 de la loi du 13 juillet 1992 susvisée, lorsque, avant le départ de l'acheteur, le vendeur annule le voyage ou le séjour, il doit informer l'acheteur par lettre recommandée avec accusé de réception ; l'acheteur, sans préjuger des recours en réparation des dommages éventuellement subis, obtient auprès du vendeur le remboursement immédiat et sans pénalité des sommes versées ; l'acheteur reçoit, dans ce cas, une indemnité au moins égale à la pénalité qu'il aurait supportée si l'annulation était intervenue de son fait à cette date. »*

Door aan deze opzegvergoedingen de regels van de wederkerigheid en de gelijkwaardigheid op te leggen, wordt ook nog een neveneffect gerealiseerd: excessieve bedragen zullen wellicht aangepast worden. Immers als het mes voortaan langs twee kanten snijdt, zal het wellicht voorzichtiger worden gehanteerd.

---

²⁶ Verslag over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 90/314/EEG betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, in de interne wetgeving van de lidstaten van de EG, SEC(1999) 1800 final, p. 13.

* *
*

+ Middels de aanpassing in art. 16 RCW wordt een duidelijke omschrijving toegevoegd van het begrip ‘toerekenbare omstandigheid’. Deze aanpassing is vooral noodzakelijk om bij de consument geen valse hoop te wekken door hem voortaan duidelijk in te lichten.

Door de aanpassing in art. 26 RCW wordt vooreerst in dit artikel verwezen naar het bepaalde in artikel 16 RCW. Deze doorverwijzing heeft een dubbel doel:

1. vooreerst wordt op die manier verwezen naar de begripsomschrijving van ‘niet-toerekenbare omstandigheden’.
2. wordt- voor zover als nodig- duidelijk gemaakt dat de gecombineerde schadevergoedingen in elk geval niet méér mogen bedragen dan de totale door de reiziger betaalde reissom.

* *
*